

# Történelmi áttekintés.

## 1848-49-es forradalom és szabadságharc

Az 1848-ban megalakuló nemzetőrség alapeszméjét szemléletesen fejezi ki a következő idézet:

*„A nemzetőrség kezében van a hazának közbátorsága, s a szabadság legerősebb támaszának, a rendnek a fenntartása.”* (Pest város Rendre Ügyelő Választmányának felhívása 1849. április 2.) A felhívás megszerkesztői a forradalom legfőbb erényének tartották a rendet, amelyet a megalakítandó nemzetőrség alapvető feladatának tekintettek. A nemzetőrséget hazánkban mindig a társadalmi konfliktusok a forradalmi helyzetek, a forradalmak hozták létre. A Nemzetőrség tagjai, szervezetei mind a helyi önkéntesekből szerveződtek, a polgároktól, földművesektől általában karszalagok, jelvények, egyéb jelzések különböztették meg és nagy részük fegyvert is viselt. A nemzetőrség tagjainak sorába kerülésnek anyagi és más feltételei is voltak, a nemzetőrök rendfokozattal rendelkeztek és feladatuk a rendfenntartás volt. Az 1848-49 forradalom és szabadságharcban a nemzetőrség létrejöttének társadalmi szükségszerűségét mi sem bizonyítja jobban, mint a márciusi ifjak 12 pontos követelésében is szerepelt a nemzetőrség megalakítása. Létrehozásának törvényi feltételeit a XXII. törvénycikk biztosította. A törvény nemzetőrségi szolgálatra kötelezte azokat a 20 és 50 év közötti férfiakat, akik 200 forintértékű házzal, földel, illetve fél jobbágytelekkel vagy ezzel megegyező nagyságú fölterülettel rendelkeztek vagy jövedelmük évente elérte a 100 forintot. Tisztjeit századosi rendfokozatig maga választotta az őrnagyokat és magasabb rendfokozatúakat a nádor, Horváth országban a bán nevezte ki. Szolgálatba csak a polgári előljárójuk utasítására léphetett, és alkalmazhattak erőszakot. A megyén kívüli – külszolgalatban – ugyan az a javadalmazás illette, meg mint minden más katonát, és ezt kormány fizette, míg megyén belüli szolgálatban a törvényhozás díjazta. 1848. Április 20-án megalakult a nemzetőrség csúcs szerve az Országos Nemzetőrségi Haditanács, ez a szerv intézte a nemzetőrségi törvény alapján a nemzetőrség ügyeit a HM történt 1848 decemberi egyesülésig /beolvasztásig/ A nemzetőrség létszáma a határvidékeket leszámítva 350.000-380.000 fő volt 1848 júniusában a széleskörű

mozgósítás idején. Sajnos a mozgósítás nem váltotta be a reményeket ezért, mellőzték a nemzetőrségbe történő belépéskor a fenti törvényben, leirt vagyoni cenzúrázást és elfogadták az önként jelentkezőket is, így alakultak ki a mozgósítottak.

A nemzetőrséget szállítmányok kísérésére, biztosítására, folyóátkelők és hegyszorosok védelmére, helyőrségi feladatok ellátására alkalmazták. A Szemere-kormány 1849. május 2-i minisztertanácson úgy határozott, hogy a Nemzetőrséget a Belügyminisztérium alá rendeli, a szabadságharc leverése után a megszűnt, kiegyezés után nem szervezték újjá.

## **1956-os forradalom és szabadságharc**

Történelmünk során nem csak az 1848-49 forradalom és szabadságharc során érzett készletet népünk a Nemzetőrség megalakítására de számottevő és céljaiban, tartalmában hasonló csak 1956-os forradalom és szabadságharc, amely az önkéntesség alapján szervezte a forradalmi vívmányok védelmét, és harcolt a betolakodók és kiszolgálók ellen. Az 1956-os forradalom és szabadságharc vezető ereje világosan látta, hogy a dezorganizált hadseregre, és rendvédelmi erőkre, szolgálatokra nem számíthat nem várható, hogy a forradalom oldalára állnak. E gondolatok alapján kellett egy új fegyveres erőt a nemzetőrséget megszervezni.

A nemzetőrség megszervezését első gondolatban Kopácsi Sándor ezredesre a BRFK vezetőjére bízta Nagy Imre miniszterelnök, a megbízás során javasolja a felkelők bevonását is a nemzetőrségbe. További javaslata – kérése – az volt, hogy forradalmi bizottságokat kell létrehozni és élére lehetőleg rehabilitált katonai vezetőt, kell keresni. A Budapesti Rendőr-főkapitányságon október 29-én megtartott értekezleten, amelyen katonai, rendőri vezetők voltak jelen és a felkelők csoportjai is képviseltették magukat. Az egyik fegyveres csoportvezető javaslatára Király Béla vezérőrnagyot javasolta megbízni a Nemzetőrség megszervezésével és irányításával. A miniszterelnök elfogadta a Király Bélára tett javaslatot és a javaslatot tevő bizottság működését és megbízólevéllel látta el, amely felhatalmazta a nemzetőrség megalakítására és vezetésére. Két nappal később a Kilián laktanyában rendőrségi, honvédségi és fegyveres csoportok részvételével megtartott tanácskozáson Király Béla kijelentette, hogy azok a fegyveresek, akik nem tartoznak egyetlen fegyveres szervezethez sem azok a nemzetőrség egységes szervezetéhez, tartoznak. Ezen az értekezleten mondta Maléter Pál, hogy a nemzetőrök tevékenysége a forradalom végső győzelméig szükség, a fegyverüket a szovjet csapatok Magyarországról történő kivonulása után teszik le majd. 1956 október 28.-a és november 4.-e között közel 1100 fegyveres csoport alakult hozzávetőlegesen 20.000 fő részvételével. A Timót utcai fegyverraktárból 1956. november 1-én a nemzetőrség fegyvereket vételezett és laktanyai elhelyezést biztosítottak részükre, ellátására. November 2-án döntés született a nemzetőrség harcokocsikkal és nehézfegyverekkel történő ellátására.

A nemzetőrök 1848- hoz hasonlóan a nemzetőrök igazolványt és fegyvert kaptak. A forradalom napjaiban és november 4.-jét követően is részt vettek különféle fegyveres akciókban. A szovjet csapatok az országba történő beözönlése és Budapest elleni fellépése után a nemzetőrség szervezete teljesen összeomlott. Király Béla külföldre távozott. Az 1956-os forradalom és szabadságharc idején a nemzetőrség főleg a felkelőkből jött létre a forradalom elért eredményeinek védelmére, a nemzeti érdekek védelmére, az idegen elnyomók elleni fellépésre szerveződött olykor spontán módon. Az 1848-as és az 1956-os forradalom és szabadságharc nemzetőrségének létrehozásában, sok azonos vonás figyelhető meg:

Mindkét esetben a szükségszerűség hozta létre a fegyveres szervezeteket, mivel a létező reguláris alakulatokra nem lehetett számítani a forradalom vívmányainak megvédésében. A polgári értékrend megvédése a cél. A belső rend fenntartására szerveződtek (forradalmi rendről van szó) Az ország idegen elnyomás elleni fizikai erejét jeleníti meg. Spontán szerveződik, első időben önkéntes a részvétel. Mindkét esetben a szükségszerűség hozta létre a fegyveres szervezeteket, mivel a létező reguláris alakulatokra nem lehetett számítani a forradalom vívmányainak megvédésében. A szervezéshez működéshez a törvényes feltételeket később teremtik meg. Minimális fegyverrel rendelkeznek, nehézfegyver szinte nem is volt. Egyenruhát nem, de megkülönböztető jelzést viseltek. A főbb vezetés rendelkezett katonai ismeretekkel és végzettséggel. Érzelmi oldalról a hazaszeretet, a haza iránti elkötelezettség, az elnyomók elleni mérhetetlen ellenszenv a fő motiváló erő.

**Forrás: [www.nemzetorseg.hu](http://www.nemzetorseg.hu)**